

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ «УМАНСЬКИЙ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТЕХНОЛОГІЙ ТА БІЗНЕСУ УМАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ САДІВНИЦТВА»**

**Циклова комісія
Гуманітарних дисциплін**

ЗАТВЕРДЖУЮ”
Заступник
директора
з навчальної роботи
Н. П. Николук
„ 04 ” 01 2024 року

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
«ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ»**

Освітньо-професійний ступінь

Фаховий молодший бакалавр

Галузь знань

07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

2024

Розробник: *Ковтун Таміла Іванівна* к.пед.н., викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії Уманського фахового коледжу технологій та
бізнесу Уманського національного університету садівництва

Навчальна програма затверджена на засіданні циклової комісії гуманітарних
дисциплін

Протокол № 6 від 04. 01. 2024 р.

Голова циклової комісії

Ковтун Т. І.

Вступ

Програму навчальної дисципліни “Основи соціальної філософії” розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів за освітньою програмою 071 «Облік і оподаткування»

Вивчення дисципліни «Основи соціальної філософії» спрямоване на формування у студентів теоретичного образу суспільства на основі сучасних вітчизняних та зарубіжних соціально-філософських підходів, концепцій, ідей, ознайомлення студентів з понятійно-категоріальним апаратом і з основними дефініціями та концепціями соціальної філософії, формування та вдосконалення в студентів навичок використання законів і категорій соціальної філософії для фундаменталізації професійних знань і для подальшого розвитку творчого мислення. Соціальна філософія покликана розкрити ціннісні орієнтації суспільства та людини, визначити сутність і тенденції розвитку суспільства як складної системи, що саморозвивається, встановити статус людської особистості у складній структурі соціальних відносин, дослідити сенс і призначення історії, сутність прогресу та його критеріїв.

Програма упорядкована із застосуванням сучасних принципів організації освітнього процесу фахової перед вищої освіти для створення світоглядного та методологічного підґрунтя, для критичного та системного вивчення та розуміння специфіки життя і роботи в сучасному суспільстві.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Основи соціальної філософії» має зв'язки з такими дисциплінами, як «Громадянська освіта», «Всесвітня історія» «Філософія», «Соціологія», «Етика», «Правознавство».

Мета, завдання навчальної дисципліни, компетентності та очікувані результати навчання

Необхідність вивчення курсу основ соціальної філософії як самостійної дисципліни обумовлена перш за все тими об'єктивними процесами реформування самих підвалин суспільно-політичного і економічного життя, що відбуваються в нашому суспільстві. Соціальна філософія розглядається як теорія соціального розвитку, в руслі якої розробляються та реалізуються різні соціально-філософські концепції функціонування та розвитку суспільства в історичному процесі.

У філософсько-методологічному плані цей курс посідає одне із головних місць в гуманітарній і професійній підготовці студентів. Соціальна філософія є базовою дисципліною у духовно-теоретичному і практичному самовизначенні людини у сучасному суперечливому світі, а також у свідомому формуванні своєї громадянської позиції.

Метою вивчення навчального курсу “Основи соціальної філософії” є ознайомлення студентів з предметом, об’єктом соціальної філософії, її функціями, науковим статусом; об’єктивними законами суспільного розвитку та свідомої діяльності людей; особливостями суспільних відносин; законами суспільного розвитку; поняттям соціальної структури; специфікою екологічного, політичного, духовного буття суспільства тощо.

Предметом навчальної дисципліни є суспільство як соціальна система, що функціонує в тісній взаємодії матеріальних та духовних чинників та сучасні педагогічні парадигми.

Компетентності, яких набуває здобувач при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми:

Інтегральна компетентність

071«Облік і оподаткування»

Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері обліку та оподаткування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів економічних наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності (ЗК):

071«Облік і оподаткування»

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 11. Здатність організовувати власну професійну діяльність, застосовувати знання для розв'язання практичних ситуацій, ухвалювати рішення відповідно до законодавства.

СК 12. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків

Результати навчання:

РН 16. Вміти працювати самостійно і в команді, нести професійну відповідальність за результати роботи, дотримуватися норм та стандартів професійної етики для досягнення спільної мети.

РН 17. Дотримуватися вимог професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення економічного розвитку України.

РН 18. Дотримуватися безпеки життєдіяльності та вживати заходів щодо збереження навколишнього середовища

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни «Основи соціальної філософії» відводиться 90 годин, 3 кредити ЄКТС.

Тема 1. Соціальна філософія, її предмет, функції та методи дослідження

Специфіка філософського пізнання суспільства. Становлення та розвиток соціально-філософської думки. Місце соціальної філософії серед

інших філософських дисциплін. Соціальна філософія та соціологія: спільне та відмінне. Гуманістична спрямованість соціальної філософії. Предмет соціальної

філософії: сутність соціального життя як цілісності в усіх його проявах. Соціальна філософія як поєднання пізнання та розуміння соціальних явищ. Інтегративна функція соціальної філософії як пізнання суспільства в його цілісності.

Тема 2. Зародження і еволюція філософських поглядів на природу суспільства Соціально-філософські погляди мислителів Стародавнього Сходу. Розвиток філософського розуміння природи суспільства та його структури в античній філософії. Вчення про державу (Платон, Аристотель). Проблема людини і суспільства у середньовічних християнських мислителів (Августин, Фома Аквінський). Поворот до проблеми людини у філософії Відродження. Проблема свободи волі (Л. Валла). Проблеми взаємовідношення людини, суспільства та держави (Н. Макіавеллі, Т. Мор, Ф. Рабе). Реформація і її світоглядні ідеї (М. Лютер, Ж. Кальвін, Т. Мюнцер та ін.). Соціально-філософська думка в Україні XIX-XX ст. Гуманістична традиція в поглядах на людину і суспільство (вплив філософії Г. Сковороди). "Філософія серця" П. Юркевича. Соціально-політичні погляди Кирило-Мефодіївського товариства Історіософія М. Костомарова, Соціально-філософські погляди М. Драгоманова, І. Франка, З. Винниченка, М. Грушевського".

Тема 3. Суспільство, природа, культура

Взаємозумовленість розвитку суспільства, природи та культури. Демографічний фактор суспільного розвитку. Соціальні організації та інститути. Соціально-виховні функції сім'ї. Специфіка сучасних виробничих відносин. Суспільна свідомість як соціальний фактор. Мораль, політична свідомість, правосвідомість. Культура як соціальний феномен. Особливості духовної культури суспільства. Духовність як складова матеріально-практичної діяльності суспільства. Творчість у соціально-філософському контексті.

Тема 4. Людина як проблема соціальної філософії

Соціальні ролі особистості. Соціальні спільності та їх історична динаміка. Структурна ієрархія потреб та інтересів людської особистості. Цінності в житті людини та суспільства. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності. Цінності у структурі соціуму. Ієрархія цінностей людського буття. Цінності як ядро світоглядної проблематики. Соціальна норма та соціальний контроль. Життєва позиція особистості та проблема сенсу життя. Свобода та

відповідальність особистості. Спільнота та особистість і проблеми соціального відчуження.

Тема 5. Екологічні реалії буття сучасного суспільства

Вплив екологічної проблеми на розвиток сучасного суспільства. Екологічний алармизм. «Екологізм» як різновид суспільної ідеології. Концепції «космізму»

та «інвайронменталізму» як альтернативні спроби концептуалізації екологічної

філософії. Ідеї В. І. Вернадського про ноосферу. Римський клуб і його діяльність щодо обґрунтування шляхів вирішення екологічної проблеми. Екологічне майбутнє України та світу як соціально-філософська проблема.

Тема 6. Філософія техніки та постіндустріальне суспільство

Філософія техніки та її зв'язок з соціальною філософією. Поняття техніки та її значення в сучасному житті суспільства. Критика техніки з боку філософії екзистенціалізму (М. Гайдеггер). Людина та машина. Теорії індустріального, постіндустріального та інформаційного суспільства. Долі техногенної цивілізації. Становлення та розвиток комп'ютерної техніки в сучасному світі та

викликані ним світоглядно-філософські проблеми буття сьогоденного суспільства. Феномен інформації. Інформаційні технології та основні ідеї віртуалістики як новітньої трансдисциплінарної дослідницької програми. Постіндустріалізм, постмодерн і постнекласика: зміст і співвідношення філософських концепцій.

Тема 7. Громадянське суспільство як філософська проблема

Соціальна філософія, політологія та філософія політики: основні смислові вузли взаємодії та перетинання. Соціальні організації. Громадянське суспільство, держава та право з соціально-філософських позицій. Феномен суспільної ідеології. Цивілізаційні функції держави. Сутність, структура та функції політичної системи. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи. Політичні партії як соціальні угруповання та роль людської особистості в сучасній політичній системі. Філософські засади громадського самоврядування. Демократія як людиномірність політичного.

Тема 8. Соціальні цінності в сучасному світі

Поняття цінності. Соціальна природа цінностей. Різноманіття та конфлікт цінностей. Ієрархія суспільних цінностей. Універсальні та партикулярні цінності. Етос і мораль у сучасному суспільстві. Норми та девіації у соціальній

поведінці. Проблема суспільного ідеалу: історія та сучасність. Ідеали та ідеологія. Ідейні підвалини буття пострадянського суспільства. Проблема ціннісної нейтральності та етичної відповідальності соціального пізнання. Основні підвалини наукового етосу за Р. Мертоном. Ціннісна завантаженість наукового дослідження в постнекласичній науці

Тема 9. *Війна та мир як суспільні явища.*

Проблеми насильства та безпеки в соціальній філософії. Соціальне насильство та війна як соціальні явища. Роль насильства в суспільному розвитку.. Війна як соціальне явище. Армія в суспільстві. Насильство і війна в суспільстві.. Насильство: сутність, види. Основні теорії (концепції) війни. Сутність, характер, класифікація та закони війни. Мир та шляхи його досягнення.

Місце і роль армії в соціумі. Армія та суспільство. Професіоналізація військової діяльності – вимога сучасності. Тероризм як соціальне явище та форма збройного насильства. Сутність тероризму як соціального явища. Терористичні рухи: риси та напрями. Тероризм. як глобальна проблема сучасності.. Сутність і основні причини виникнення тероризму. Головна мета та риси сучасного тероризму. Форми тероризму. Міжнародний тероризм і його основні цілі. Антитерористична діяльність силових структур у сучасному світі. Безпека: сутність, структура і механізми забезпечення. Безпека як соціальна система. Основні види безпеки та їх характеристика. Національна безпека.. Сутність та значення національної безпеки. Основні підсистеми безпеки та їх характеристика. 3. Чинники які впливають на безпеку держави.. Основні види безпеки . Національна безпека України. 1. Чинники які впливають на безпеку держави. Україна як об'єкт і суб'єкт європейської системи безпеки. Євроатлантична інтеграція як напрям сучасної державної політики безпеки України. Військова праця: сутність, соціальне значення. Військова праця як різновид трудової діяльності людини.

Військова праця у сучасному суспільстві: сутність та особливості. Військова праця і суспільство .. Соціальне значення військової праці. Види військової праці. Особливості військової праці. Основні сфери застосування військової праці.. Професіоналізація військової діяльності – вимога сучасності. Національна безпека сучасного суспільства.

Тема 9. *Глобалізація та наявні тенденції світового суспільного розвитку*

Глобалізація як реальність соціального буття людства XXI століття. Єдність та множинність соціуму в сучасному світі. Політичні, економічні, культурні аспекти глобалізації. Сутність кризи сучасної цивілізації. Тенденції вестернізації та ізоляціонізму. Сталий розвиток як соціальна проблема. Основні перспективи розвитку та взаємодії наявних на сьогодні глобальних тенденцій. Рух антиглобалізму та альтер-мондіалізація.

Рекомендована література

Базова:

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. / В.П. Андрущенко, Л. В. Губерський, М. І. Михальченко. – Вид. 4-те, випр. та доп. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 552 с.
2. Байер Т. *Соціальна теорія: структура, дія, влада* (пер. укр.). — Київ: Ніка-Центр, 2013.
3. Бурдьє П. *Соціологія соціального простору* (пер. укр.). — Львів: ВСЛ, 2019.
4. Габермас Ю. *Європа: спадщина Європи та її майбутнє* (пер. укр.). — Львів: Видавництво УКУ, 2017.
5. Гарман Ю., Бесєдін А. *Вступ до соціальної філософії: навчальний посібник*. — Київ: Центр учбової літератури, 2014.
6. Гідденс Е. *Соціальна структура та модерність* (пер. укр.). — Київ: Основи, 2015.
7. Голянич М.Ю., Москаленко Ю.М. Соціальна філософія Навчальний посібник. — Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2019. — 352 с.
8. Мішель Фуко. *Безпека, територія, населення. Курси лекцій (1977–78)* (пер. укр.). — Київ: Основи, 2014.
9. П'янзін С. Д. Основи соціальної філософії: навч. посіб. — Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2014. — 152 с.
10. Хоннет А. *Боротьба за визнання* (пер. укр.). — Київ: Дух і Літера, 2018.
11. Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. — Вид-во: «Наш формат», 2018. — 576 с.
12. Chomsky, N. *Nuclear War and Environmental Catastrophe*. — New York: Seven Stories Press, 2013.
13. Huntington, S. P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. — N.Y. : Simon & Schuster, 2011.
14. Illich, I., Brown, J. *Beyond Economics and Ecology: the Radical Thought of Ivan Illich*. — Marion Boyars Publishers, 2013.
15. Wallerstein, I. M. *The Modern World-System*. — Vol. I–IV. — University of California Press, 2011.

Допоміжна:

1. Бауман З. *Текуча сучасність* (пер. укр.). — Київ: Ніка-Центр, 2012.
2. Бергер П., Лукман Т. *Соціальне конструювання реальності* (пер. укр.). — Київ: Основи, 2017.

3. Вебер М. Господарство і суспільство /М.Вебер [пер. з нім. М.Кушнір]. – К.: Всесвіт, 2012. – 1112 с.
4. Громико О. В. *Соціальна філософія: Підручник*. — Київ: Ліра-К, 2015.
5. Делез Ж., Гватарі Ф. *Що таке філософія?* (пер. укр.). — Київ: Дух і Літера, 2018.
6. Жижек С. *Живи як революціонер! Філософія через кіно* (пер. укр.). — Київ: Видавництво Жупанського, 2020.
7. Інглгарт Р. *Культурна еволюція: як зміни в культурі трансформують суспільство* (пер. укр.). — Київ: Наш Формат, 2021.
8. Ноїк В. *Соціальна філософія в схемах і таблицях*. — Київ: Центр учбової літератури, 2013.
9. Ненсі Ж.-Л. *Бути-соціальним* (пер. укр.). — Львів: ВСЛ, 2021.
10. Тейлор Ч. *Світська доба* (пер. укр.). — Київ: Дух і Літера, 2020.
11. Сен А. *Ідея справедливості* (пер. укр.). — Харків: Віват, 2016.
12. Фукуяма Ф. *Ідентичність: Потреба в гідності та політика образи* (пер. укр.). — Харків: Віват, 2019.
13. Фрейзер Н. *Справедливість, перерозподіл і визнання* (англ. або укр. переклад).
14. Mielkov, Yu., Tolstoukhov, A., Parapan, I. *The Many-Faced Democracy*. — Lambert Academic Publishing, 2016.
15. Mokrosinska, D. Privacy and the Integrity of Liberal Politics: The Case of Governmental Internet Searches // *Journal of Social Philosophy*. – Fall 2014, Volume 45, Issue 3. – P. 369–389.
16. Žižek, S. *Trouble in Paradise: From the End of History to the End of Capitalism*. – Brooklyn: Melville House, 2015.

Електронні ресурси:

1. <http://www.nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського.
2. <https://pidruchniki.com/filosofiya/> - Філософія: навчальні матеріали онлайн.

3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – бібліотеки та інформаційні центри України (наук. Бібліотека ім. Вернадського).

4. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-10.html> – Філософія – Політологія: Онлайн.

5. <https://www.filosof.com.ua/> - Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Контроль знань і умінь студентів з дисципліни здійснюється відповідно до системи організації освітнього процесу. Формою підсумкового контролю є залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Для підсумкової діагностики успішності навчання використовується поточне оцінювання, тести проміжного контролю, оцінювання завдань самостійної та індивідуальної роботи, підготовка і виступи з індивідуальними науково-дослідними завданнями, підготовка та захист проектів і презентації, виконання творчих завдань, контрольна робота.

А також методи самоконтролю і самооцінки.